

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående höjning av medlemsbidraget till de erkända lokalsjukkassorna, m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Sedan riksdagen i skrivelse den 22 mars 1944, nr 5, punkten 32, uttalat, *dels* att riksdagen förutsatte, att Kungl. Maj:t toge frågan om höjning av medlemsbidraget till de erkända lokalsjukkassorna under övervägande och framlade de förslag, som därav kunde föranledas, *dels ock* att det även torde böra övervägas, huruvida det vederlag av statsmedel, som enligt kungörelsen den 11 juni 1937, nr 342, tillkomme centralsjukkassa för biträde vid handhavande av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning, numera med hänsyn till penningvärdets försämring kunde anses tillräckligt, uppdrog Kungl. Maj:t den 1 december 1944 åt pensionsstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet av ändrade bestämmelser i förenämnda hänseenden samt inkomma med det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Till fullgörande av nämnda uppdrag har *pensionsstyrelsen* i skrivelse den 19 januari 1945 framlagt förslag om höjning av ifrågavarande medlemsbidrag och vederlag.

Över pensionsstyrelsens förslag ha, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret och svenska sjukkassee förbundet.

Jag anhåller nu att få upptaga ifrågavarande spörsmål till behandling.

I. Höjning av medlemsbidraget till de erkända lokalsjukkassorna.

Gällande bestämmelser.

Enligt § 1 kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282; ändr. 333/1935, 341/1937, 598/1941, 660/1944 och 766/1944) angående statsbidrag åt sjukkassor utgår statsbidrag, som avses i förordningen samma dag (nr 280) om erkända sjuk-kassor, till envar sådan kassa dels i förhållande till antalet medlemmar i kassan (*medlemsbidrag*), dels ock i förhållande till av kassan meddelad sjuk-hjälp (*sjukdagsbidrag* och *sjukvårdsbidrag*) och moderskapshjälp (*moder-skapsbidrag*). Medlemsbidraget utgår enligt § 3 kungörelsen till *lokalsjukkassa* med 75 öre för medlem, som jämlikt medgivande i 45 § förordningen om erkända sjuk-kassor tillhör jämväl annan erkänd sjuk-kassa än centralsjuk-kassan för orten (s. k. flermedlem), en krona för annan medlem, som ej är tillförsäkrad sjukpenning, samt en krona 50 öre för medlem i övrigt. Till *centralsjukkassa* utgår medlemsbidraget med en krona för medlem, som till- lika är medlem av lokalsjukkassa inom verksamhetsområdet — indirekt an-sluten medlem — och som ej är tillförsäkrad sjukpenning, en krona 50 öre för annan indirekt ansluten medlem, två kronor för medlem, som icke är med- lem av lokalsjukkassa inom verksamhetsområdet — direkt ansluten medlem — och som ej är tillförsäkrad sjukpenning, samt tre kronor för annan direkt ansluten medlem. Medlemsbidraget skall — bortsett från vissa undantagsfall — beräknas efter förhållandet den 31 december det år bidraget avser.

Medlemsbidraget utgör sålunda i princip sammanlagt tre kronor för år och varje sjukpenningförsäkrad eller såväl sjukvårds- som sjukpenningförsäkrad medlem samt två kronor för år och varje enbart sjukvårdsförsäkrad med- lem.

Pensionsstyrelsens förslag.

Pensionsstyrelsen framhåller inledningsvis, att numera endast ett fåtal fler- medlemmar funnes inom lokalsjukkassorna. Av samtliga medlemmar i de er- kända sjuk-kassorna vore vidare ungefär 3 procent enbart sjukvårdsförsäk- rade. Med hänsyn därtill beräknades medlemsbidraget i genomsnitt utgöra för lokalsjukkassa en krona 48 öre för år och medlem samt för centralsjuk- kassa två kronor 96 öre för år och direkt ansluten medlem och en krona 48 öre för år och indirekt ansluten medlem.

Pensionsstyrelsen lämnar härefter vissa uppgifter till belysande av förvaltningskostnadernas storlek inom lokalsjuk- kassa- sorna.

Styrelsen erinrar därvid till att börja med om att det vid organiserandet av de erkända sjuk-kassorna förutsatts, att förvaltningskostnaderna skulle komma att i stort sett täckas av medlemsbidraget, varför några särskilda för- valtningsavgifter icke beräknats för andra kassor än sådana, som själva an- sett dylika avgifter behövlige. Förvaltningskostnaderna hade sålunda antagits

icke bliva större än i genomsnitt tre kronor för år och medlem. Vidare hade förutsatts att i de fall, då försäkringen vore uppdelad mellan lokal- och centralsjukkassa, hälften av nyssnämnda kostnadsbelopp skulle falla på vardera kassan. Redan ganska snart efter omorganisationens genomförande hade det emellertid visat sig, att arbetsuppgifterna för de erkända sjukkassorna medförde högre förvaltningskostnader än som sålunda förutsatts. Detta hade särskilt varit förhållandet beträffande lokalsjukkassorna. Sålunda hade förvaltningskostnaderna inom dessa kassor under år 1935 — året närmast efter övergångstidens slut — uppgått till i genomsnitt två kronor 94 öre per medlem vid årets utgång.

För bedömning av utvecklingen under efterföljande år har styrelsen vidare verkställt en beräkning av de genomsnittliga förvaltningskostnaderna för åren 1939—1942 för samtliga lokalsjukkassor med uppdelning efter centralsjukkassornas verksamhetsområden. Resultatet av denna beräkning framgår av nedanstående sammanställning, vilken av styrelsen upprättats på grundval av uppgifter i kassornas till styrelsen ingivna statistiska redogörelser för nämnda år.

Centralsjukkasseområde	Lokalsjukkassornas förvaltningskostnader per medlem och år			
	1939	1940	1941	1942
Stockholms erkända centralsjukkassa	3·68	3·55	3·64	3·46
Göteborgs stads erkända centralsjukkassa	3·20	3·03	2·90	3·74
Malmö stads erkända centralsjukkassa	3·36	3·38	3·33	3·46
Östra Sveriges erkända centralsjukkassa	3·43	3·48	3·58	3·75
Sörmland-Västmanlands erkända centralsjukkassa	2·80	2·90	2·92	3·03
Östergötlands erkända centralsjukkassa	2·61	2·60	2·61	2·65
Norra Smålands erkända centralsjukkassa	2·73	2·75	2·67	2·82
Sydöstra Sveriges erkända centralsjukkassa	2·42	2·48	2·49	2·65
Skånes erkända centralsjukkassa	2·57	2·61	2·54	2·57
Bohuslän-Hallands erkända centralsjukkassa	2·74	2·81	2·86	3·02
Västgöta-Dals erkända centralsjukkassa	2·59	2·65	2·71	2·81
Örebro och Värmlands erkända centralsjukkassa	2·89	2·95	3·20	3·29
Dala-Gävleborgs erkända centralsjukkassa	2·55	2·60	2·73	2·65
Mellersta Norrlands erkända centralsjukkassa	3·80	3·74	3·93	4·08
Övre Norrlands erkända centralsjukkassa	3·44	3·33	3·61	3·79
Samtliga	2·93	2·92	2·99	3·10
Samtliga förutom Mellersta Norrlands och Övre Norrlands erkända centralsjukkassor	2·83	2·83	2·87	2·98

Vad beträffade år 1943 hade — anför pensionsstyrelsen — några motsvarande siffror ännu icke kunnat beräknas. Styrelsen hade emellertid verkställt en undersökning rörande förvaltningskostnaderna under nämnda år inom 80 lokalsjukkassor, utvalda på sådant sätt, att de kunde anses representativa för hela beståndet av lokalsjukkassor i riket. Som resultat hade

därvid framgått, att förvaltningskostnaderna per medlem räknat stigit med endast någon procent från år 1942 till år 1943.

I anslutning till de sålunda lämnade uppgifterna anför pensionsstyrelsen härefter följande:

Enligt de anförda siffrorna ha lokalsjukkassornas förvaltningskostnader genomsnittligt sett hållit sig vid en tämligen konstant nivå till och med år 1940, varefter en relativt liten stegring av kostnaderna ägt rum. Till denna ganska oväntade utveckling torde ett flertal omständigheter ha medverkat. En bidragande omständighet torde sålunda varit, att den under sista tiden inträffade medlemsökningen i kassorna fortgått i betydligt starkare takt än den samtidiga, närmast av penningvärdets försämring orsakade stegringen av ett flertal utgiftsposter såsom löner, bränsle och trycksaker. Vidare torde de senare årens låga sjuklighet inom kassorna ha medfört, att förvaltningskostnaderna, i den mån de sammanhånga med sjukkontroll och sjukhjälpstbetalning, varit lägre än som skulle varit fallet, om sjukligheten varit högre. Slutligen torde också ha medverkat, att man inom lokalkassorna i allmänhet strävat efter att hålla förvaltningskostnaderna på en så låg nivå som möjligt.

Pensionsstyrelsen upplyser härefter, att i flertalet fall för närvarande utginge ett frivilligt förvaltningsbidrag från centralsjukkassorna till lokalsjukkassorna. Styrelsen anför härom följande:

Enligt 6 § andra stycket sjukkasreförordningen är lokalsjukkassa pliktig utöva nödig sjukkontroll och uppbära avgifter för den centralsjukkassa medlemmarna tillhöra. Någon rätt till ersättning för utförande av dessa förvaltningsuppgifter äger icke lokalsjukkassa. Dock ha centralsjukkassorna i flertalet fall ansett sig böra frivilligt lämna ett årligt förvaltningsbidrag till lokalsjukkassorna, närmast betingat av nämnda bestyr för centralsjukkassornas räkning. Detta bidrag belöpte sig år 1942 till i genomsnitt 52 öre per medlem för samtliga lokalsjukkassor.

Den del av förvaltningskostnaderna i lokalsjukkassorna, som icke täckts genom medlemsbidraget jämte administrationsbidraget från centralsjukkassorna, kunde alltså — fortsätter pensionsstyrelsen — med ledning av ovan anförda uppgifter för år 1942 beräknas till omkring en krona 10 öre för år och medlem. För bestridande av dessa kostnader hade en del kassor — vissa av dem, såsom ovan nämnts, redan i samband med omorganisationen — beslutat upptaga särskilda förvaltningsavgifter av sina medlemmar. Andra kassor åter hade härför använt de kommunala bidrag, som beviljats kassorna, vilket dock, såvitt pensionsstyrelsen hade sig bekant, icke skett i någon större omfattning. Flertalet kassor hade emellertid för merkostnadernas täckande tagit i anspråk sådana inflytande avgifter, vilka egentligen varit avsedda för kassornas löpande sjukhjälpstutgifter och för avsättning till sjukhjälpstfond. Att sistnämnda förfarande varit möjligt utan äventyrande av kassornas ekonomiska säkerhet, syntes främst bero därpå, att de i avgifterna inlagda säkerhetsmarginalerna vid de senaste årens förhållandevis låga sjuklighet inom kassorna varit något större än de normalt behövliga.

Till fullständigande av utredningen har pensionsstyrelsen även ansett sig

böra undersöka förvaltningskostnadernas storlek inom samtliga erkända centralsjukkassor utom s. k. yrkes- och fabrikssjukkassor. Härvid hade — yttrar styrelsen — framgått, att under år 1943 medlemsbidraget inom alla kassor utom en understigit kassornas totala förvaltningskostnader. För centralsjukkassorna med stad till verksamhetsområde hade underskottet varit i genomsnitt 90 öre per medlem vid årets slut, medan för länscentralsjukkassorna motsvarande siffra utgjort 52 öre. Även år 1942 hade medlemsbidraget varit otillräckligt för täckande av förvaltningskostnaderna, och detta i ungefär samma utsträckning som år 1943, i vart fall vad länscentralsjukkassorna beträffade. Enär lokalsjukkassorna på några få undantag när vore anslutna till länscentralsjukkassor, tilldroge sig de sistnämnda kassorna i förevarande sammanhang det största intresset. Beträffande dessa kassor hade undersökningen givit vid handen, att de ovan berörda differenserna mellan medlemsbidrag och förvaltningskostnader i stort sett vore betingade av de förvaltningsbidrag, som centralsjukkassorna, enligt vad tidigare nämnts, lämnade de anslutna lokalsjukkassorna. Om berörda centralsjukkassors medlemsbidrag använts uteslutande till täckande av de egna förvaltningskostnaderna, skulle bidraget sålunda i stort sett ha täckt samma kostnader.

Såsom sammanfattande slutsats av den verkställda undersökningen rörande förvaltningskostnaderna inom lokalsjukkassor och länscentralsjukkassor anför pensionsstyrelsen, att undersökningen gäve vid handen, att den del av förvaltningskostnaderna som icke täcktes genom medlemsbidraget — under förutsättning av fortsatt utgivande till lokalsjukkassorna av förvaltningsbidrag från centralsjukkassorna — utgjorde i genomsnitt ungefär en krona per år och medlem i de förra kassorna mot endast 50 öre per år och medlem i de senare. Under sådana förhållanden och då kristiden otvivelaktigt medfört kostnadsfördyringar för lokalsjukkassorna, oaktat sådana icke kunnat direkt utläsas ur de vid undersökningarna härledda kostnadssiffrorna, syntes enligt pensionsstyrelsens mening skäl föreligga för en höjning av medlemsbidraget till dessa kassor.

Vad beträffar storleken av bidragsförhöjningen framhåller pensionsstyrelsen, att av de ovan angivna siffrorna framginge, att, om höjningen bestämdes till 50 öre per medlem, en lika stor del av förvaltningskostnaderna — under anförda förutsättningar beträffande centralsjukkassornas förvaltningsbidrag till lokalsjukkassorna — komme att sakna täckning genom medlemsbidrag i båda slagen av kassor. För att lokalsjukkassorna skulle erhålla i stort sett full täckning för sina förvaltningskostnader, skulle höjningen tydligen behöva bestämmas till sammanlagt en krona 50 öre i stället för 50 öre, därest centralsjukkassornas förvaltningsbidrag upphörde att utgå, och till en krona, om detta utgäves även i fortsättningen. En höjning av bidraget i sådan omfattning syntes dock pensionsstyrelsen mindre lämplig, bland annat därför att i sådant fall risk skulle förefinnas för onödiga utgiftsstegringar inom kassorna. Därvid skulle även inträffa,

att det sammanlagda medlemsbidraget till central- och lokalkassor komme att väsentligt överstiga icke blott det bidrag, som skulle utgå enligt socialvårdskommitténs förslag till lag om allmän sjukförsäkring, utan även i genomsnitt det förhöjda medlemsbidrag, som pensionsstyrelsen i sitt yttrande över nämnda förslag funnit önskvärt. Pensionsstyrelsen ville därför föreslå, att medlemsbidraget till lokalsjukkassa höjdes med 50 öre per medlem.

Pensionsstyrelsen föreslår emellertid vidare, att höjningen av medlemsbidraget för lokalsjukkassorna inom de fyra nordligaste länen bestämmes högre än för övriga kassor. Styrelsen yttrar härom följande:

Vid sin utredning har pensionsstyrelsen funnit sig även böra beakta, att i fall, där lokalsjukkassas verksamhetsområde är vidsträckt, svårigheter uppstå för kassan att hålla förvaltningskostnaderna inom samma ram, som är möjlig för kassa med mindre verksamhetsområde. En kassa med stort område åsamkas stora utgifter för resor, porton och telefonsamtal, vartill kommer att i dylika fall en effektiv sjukkontroll i regel måste ställa sig dyrare än inom tätbebyggda områden. Angivna förhållanden äro särskilt framträdande inom de två nordligast belägna centralsjukkasseområdena, omfattande dels Västernorrlands och Jämtlands län (Mellersta Norrlands erkända centralsjukkassa) och dels Västerbottens och Norrbottens län (Övre Norrlands erkända centralsjukkassa). Av ovan angivna sammanställning över lokalsjukkassornas beräknade förvaltningskostnader under åren 1939—1942 framgår också, att kostnaderna äro mycket höga inom nyssnämnda två sjukkasseområden. År 1942 var sålunda den genomsnittliga kostnaden för lokalsjukkassorna tillhörande dessa centralsjukkassor en krona 10 öre respektive 81 öre högre än motsvarande genomsnittskostnad för övriga kassor. Vid sådant förhållande synes pensionsstyrelsen starka skäl förefinnas för att medlemsbidraget för lokalsjukkassor inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län bestämmes högre än för lokalsjukkassorna inom övriga län. För de nämnda fyra länen, vill därför pensionsstyrelsen ifrågasätta, att förhöjningen bestämmes 50 öre högre än för övriga kassor eller till en krona per medlem.

Pensionsstyrelsen framhåller härefter, att de av styrelsen föreslagna förhöjningarna allenast borde avse medlemmar, som vore tillförsäkrade sjukpenning och icke vore flermedlemmar. För övriga medlemskategorier syntes förhöjningen lämpligen böra bestämmas proportionsvis lägre, därvid de sålunda härledda beloppen dock syntes böra avrundas i jämna 5-tal ören. För flermedlemmar och för enbart sjukvårdsförsäkrade medlemmar föreslår styrelsen sålunda höjning med 50 respektive 65 öre för lokalsjukkassor inom de fyra nordligaste länen samt med 25 respektive 35 öre för lokalsjukkassor inom landet i övrigt.

Därest en förhöjning av medlemsbidraget genomfördes, syntes densamma — anför styrelsen vidare — böra komma kassorna till godo så snart ske kunde. Å andra sidan syntes förhöjningen, med hänsyn till medlemsbidragets användning, icke lämpligen böra utgå för redan tilländalupen verksamhetstid. Det syntes därför vara lämpligt, att lokalsjukkassorna komme i åtnjutande av det högre medlemsbidraget för verksamheten från och med den 1 juli 1945. Detta innebure, att den på år 1945 belöpande förhöjningen i så fall skulle utgöra hälften av eljest utgående förhöjning.

Vad slutligen beträffar kostnaderna för den föreslagna för-

h ö j n i n g e n beräknar pensionsstyrelsen dessa för budgetåret 1945/46 till i runt tal 600 000 kronor samt för budgetåret 1946/47 till i runt tal 1 100 000 kronor.

Yttrandena.

Statskontoret anför, att ämbetsverket av den utav pensionsstyrelsen verkställda utredningen funne ådagalagt, att behov av en höjning av medlemsbidraget till lokalsjukkassorna förelåge. Statskontoret ifrågasätter dock, huruvida höjningen behövde ske med så stort belopp, som pensionsstyrelsen föreslagit, samt påpekar, att lokalsjukkassornas förvaltningskostnader under åren 1939—1942 icke ökat ens tillnärmelsevis i den omfattning, varmed bidraget enligt förslaget skulle höjas.

Svenska sjukkasfeförbundet tillstyrker förslaget samt hemställer, att höjningen måtte få tillämpas retroaktivt från och med den 1 januari 1945.

Departementschefen.

Enligt gällande bestämmelser utgår det s. k. medlemsbidraget till de erkända sjukkassorna med i regel tre kronor om året för varje fullt försäkrad eller enbart sjukpenningförsäkrad medlem samt med två kronor om året för allenast sjukvårdsförsäkrad medlem. I fråga om medlem, som tillhör central-sjukkassa men icke samtidigt är medlem av lokalsjukkassa inom centralsjukkassans verksamhetsområde, tillfaller hela medlemsbidraget centralsjukkassan. För medlem åter, som tillhör såväl central- som lokalsjukkassa, fördelas bidraget med hälften på vardera kassan. Central- och lokalsjukkassorna erhålla alltså i sistnämnda fall i medlemsbidrag vardera en krona 50 öre om året för varje fullt försäkrad eller enbart sjukpenningförsäkrad medlem samt en krona om året för enbart sjukvårdsförsäkrad medlem. För sådan medlem av lokalsjukkassa, som tillhör även annan erkänd sjukkassa än centralsjukkassan för orten (s. k. flermedlem) utgår medlemsbidraget till lokalsjukkassan dock med allenast 75 öre.

Såsom pensionsstyrelsen framhållit avsågs vid organiserandet av de erkända sjukkassorna medlemsbidraget i stort sett skola täcka kassornas förvaltningskostnader. Dessa antogos sålunda icke skola uppgå till mer än i genomsnitt tre kronor för år och medlem, därvid, i de fall då försäkringen var uppdelad mellan lokal- och centralsjukkassa, hälften av beloppet beräknades falla på vardera kassan. Vad särskilt beträffar lokalsjukkassorna visade sig dock förvaltningskostnaderna redan från början uppgå till högre belopp än som sålunda förutsatts. Av vad pensionsstyrelsen anfört framgår sålunda, att nämnda kostnader inom lokalsjukkassorna redan år 1935 uppgingo till i genomsnitt två kronor 94 öre för år och medlem. Efter att här efter till och med år 1940 ha hållit sig å en relativt konstant nivå ha nämnda kostnader under åren 1941 och 1942 stigit till respektive två kronor 99 öre och tre kronor 10 öre för år och medlem. Under sistnämnda år överstego lokalsjukkassornas förvaltningskostnader sålunda det till kassorna utgående medlemsbidraget med omkring en krona 60 öre för år och medlem. Emeller-

tid framgår vidare av vad pensionsstyrelsen anfört, att centralsjukkassorna i flertalet fall, närmast såsom ersättning för vissa förvaltningsbestyr, som lokalsjukkassorna utföra för centralsjukkassornas räkning, ansett sig böra lämna ett frivilligt årligt förvaltningsbidrag till lokalsjukkassorna. Om nyss angivna belopp av en krona 60 öre minskas med nämnda administrationsbidrag, av styrelsen för år 1942 beräknat till i genomsnitt 52 öre för medlem för samtliga lokalsjukkassor, kan alltså för år 1942 återstoden av den del av lokalsjukkassornas förvaltningskostnader, som icke täckes av det statliga medlemsbidraget, beräknas till omkring en krona 10 öre för år och medlem. Att märka är emellertid därvid att, såsom likaledes framgår av pensionsstyrelsens utredning, utgivandet av nyssnämnda administrationsbidrag å andra sidan medfört, att länscentralsjukkassornas totala förvaltningskostnader per medlem kommit att överstiga det till dessa kassor utgående statliga medlemsbidraget med ett belopp motsvarande det utgivna administrationsbidraget eller i genomsnitt 52 öre för medlem.

Av vad ovan anförts framgår alltså, att den del av förvaltningskostnaderna i lokalsjukkassor och länscentralsjukkassor, som icke täckes av medlemsbidraget — under förutsättning av ett fortsatt utgivande av förenämnda administrationsbidrag från centralsjukkassorna — utgör i genomsnitt en krona inom lokalsjukkassorna mot endast 50 öre inom centralsjukkassorna. Med hänsyn härtill och till de av kristiden förorsakade kostnadsfördyringarna för lokalsjukkassorna anser styrelsen skäl föreligga för höjning av medlemsbidraget till sistnämnda kassor samt föreslår på grund härav, att bidraget till dem höjes med 50 öre för medlem.

För egen del har jag av den av pensionsstyrelsen förebragta utredningen blivit övertygad om att behov föreligger av en sådan höjning. I fråga om storleken av bidragsförhöjningen vill jag påpeka, att även efter en höjning med det av pensionsstyrelsen föreslagna beloppet av 50 öre för år och medlem lokalsjukkassorna komma att sakna täckning för sina förvaltningskostnader med ett belopp som — under förutsättning att centralsjukkassorna fortsätta att utgiva administrationsbidrag till lokalsjukkassorna — beräknats till 50 öre per medlem. Det kunde på grund härav ifrågasättas, huruvida icke medlemsbidraget borde höjas med sådant belopp, att kassorna erhöle täckning för jämväl sistnämnda kostnader. Med hänsyn till vad pensionsstyrelsen anfört till stöd för sitt förslag synes det emellertid lämpligt att begränsa höjningen till det av styrelsen föreslagna beloppet. Jag förordar alltså, att medlemsbidraget till lokalsjukkassa i allmänhet höjes med 50 öre för år och medlem. Med hänsyn till vad pensionsstyrelsen anfört rörande de höga förvaltningskostnaderna för lokalsjukkassorna inom de fyra nordligaste länen vill jag jämväl tillstyrka styrelsens förslag om att höjningen för kassorna i dessa län bestämmes högre än för övriga kassor. Då jag icke har något att erinra mot det av styrelsen i detta hänseende föreslagna beloppet, förordar jag alltså, att höjningen för ifrågavarande kassor bestämmes till en krona för år och medlem. De av mig sålunda förordade höjningarna torde, på sätt pensionsstyrelsen föreslagit, allenast böra avse fullt

försäkrade eller enbart sjukpenningförsäkrade medlemmar, som icke äro flermedlemmar. För övriga medlemskategorier torde förhöjningen i enlighet med pensionsstyrelsens förslag böra bestämmas proportionsvis lägre och alltså för flermedlemmar och enbart sjukvårdsförsäkrade medlemmar fastställas till 50 respektive 65 öre för lokalsjukkassor inom de fyra nordligaste länen samt till 25 respektive 35 öre för lokalsjukkassor inom landet i övrigt. De ändrade bidragsgrunderna torde lämpligen böra tillämpas från och med den 1 juli 1945.

Med den av mig sålunda intagna ståndpunkten synes tillräcklig anledning däremot icke föreligga att verkställa motsvarande höjning beträffande centralsjukkassorna. En sådan åtgärd skulle nämligen, genomsnittligt räknat, betyda för länscentralsjukkassornas del, att dessa — till och med om de frivilliga förvaltningsbidragen till lokalsjukkassorna medräknas på utgiftssidan — skulle få sina förvaltningskostnader helt täckta av medlemsbidraget, och i fråga om centralsjukkassorna med stad som verksamhetsområde, att de skulle komma att stå självrisk med mindre belopp än lokalsjukkassorna.

Kostnaderna för medlemsbidragen till de erkända sjukkassorna bestridas i likhet med övriga former av statsbidrag till dessa kassor från förslagsanslaget till bidrag till sjukkassor. I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 53, har för ifrågavarande ändamål äskats ett belopp av 32 500 000 kronor. Nämnda belopp har uppskattats med utgångspunkt från oförändrade grunder i fråga om statsbidragen till sjukkassorna. Pensionsstyrelsen har nu beräknat, att en förhöjning av medlemsbidraget till lokalsjukkassorna enligt det av styrelsen framlagda förslaget skulle medföra en merutgift för statsverket av i runt tal 600 000 kronor under nästa budgetår. Mot dessa beräkningar synes ingen erinran vara att göra. I anledning härav torde vid bifall till vad jag ovan förordat förenämnda anslag lämpligen böra höjas med sistnämnda belopp och alltså för nästa budgetår upptagas till (32 500 000 + 600 000) 33 100 000 kronor.

II. Höjning av vederlaget till centralsjukkassorna för biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning.

Gällande bestämmelser.

Enligt kungörelsen den 11 juni 1937 (nr 342) angående vederlag av statsmedel till centralsjukkassa för biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning skall centralsjukkassa erhålla sådant vederlag med två kronor för varje av centralsjukkassan eller för dess räkning av lokalssjukkassa behandlad ansökan om moderskapspenning. Centralsjukkassan äger att månadsvis utbetomma vederlaget av pensionsstyrelsen.

Pensionsstyrelsens förslag.

För bedömande av frågan om vederlaget till centralsjukkassorna vore tillfyllest bar pensionsstyrelsen anmodat samtliga erkända centralsjukkassor, med undantag av yrkes- och fabrikskassor, att till pensionsstyrelsen inkomma

med uppgift å beloppet av de kostnader, som voro förenade med handhavandet av verksamheten under år 1943 enligt förordningen om moderskapspenning. De uppgifter centralsjukkassorna med anledning härav lämnat ha efter verkställd bearbetning sammanställts i nedanstående, inom pensionsstyrelsen upprättade tabell. I de fall, där uppgifter saknas i tabellen, ha, enligt vad pensionsstyrelsen upplyser, kassorna i sina yttranden antingen förklarat det vara omöjligt att beräkna omkostnaderna eller som skäl för underlåtenheten anfört det ringa antalet ansökningar, som förekommit i kassan.

Centralsjukkassa	Antal ansökningar om moderskapspenning	Omkostnader under året				Omkostnad per ansökan kr.
		Summa kr.	därav			
			personal och ombud kr.	porto och telefon kr.	trycksaker o. dyl. kr.	
Stockholms erkända centralsjukkassa	3 741	14 951	12 158	340	133	4: —
Göteborgs stads erkända centralsjukkassa	2 018	5 023	4 323	700		2: 49
Malmö stads erkända centralsjukkassa	1 270	3 651	3 201	150		2: 87
Norrköpings stads erkända centralsjukkassa	447					
Hälsingborgs erkända centralsjukkassa	569					
Gefle stads erkända centralsjukkassa	299	698	653	44		2: 33
Eskestuna stads erkända centralsjukkassa	281					
Solidar, erkänd centralsjukkassa för Landskrona	168					
Trelleborgs stads erkända centralsjukkassa	120	198	180	18		1: 65
Östra Sveriges erkända centralsjukkassa	3 696	8 492	8 123	369		2: 30
Sörmland-Västmanlands erkända centralsjukkassa ...	2 275	4 462	4 212	250		1: 96
Östergötlands erkända centralsjukkassa	2 065	6 339	3 903	418		3: 07
Norra Smålands erkända centralsjukkassa	2 957	7 265	5 885	990		2: 46
Sydöstra Sveriges erkända centralsjukkassa	4 516	12 040	8 807	3 233		2: 67
Skånes erkända centralsjukkassa	4 633	11 181	7 995	3 011	175	2: 41
Bohuslän-Hallands erkända centralsjukkassa	2 029	14 000	12 000			12: —
Västgöta-Dals erkända centralsjukkassa	4 447	10 050	8 695	1 318		2: 26
Örebro och Värmlands erkända centralsjukkassa ...	4 608	8 418	6 366	1 377	675	1: 83
Dala-Gävleborgs erkända centralsjukkassa	4 040	10 424	8 228	1 644	552	2: 58
Mellersta Norrlands erkända centralsjukkassa	4 237	11 353	9 486	1 486	381	2: 68
Övre Norrlands erkända centralsjukkassa	6 060	11 226	6 036	3 090		1: 85

Genomsnittlig omkostnad per ansökan 2: 45

¹ Ungefärligt belopp.

² Enbart för ombud.

I anslutning till de i tabellen lämnade uppgifterna anför pensionsstyrelsen följande:

Av tabellen framgår, att centralsjukkassorna — med några få undantag — under år 1943 fått vidkännas utgifter för ifrågavarande arbete, som icke kunnat täckas av från staten utgående vederlag. En beräkning på grundval av tabellens uppgifter ger vid handen, att den genomsnittliga omkostnaden för varje ansökan om moderskapspenning nämnda år inom de undersökta kassorna utgjorde två kronor 45 öre eller sålunda 45 öre mera än det enligt bestämmelserna utgående vederlaget. Det vill emellertid synas, som om för de flesta kassorna kostnadsberäkningarna blivit ganska schematiskt och ofullständigt gjorda. Sålunda har endast ett fåtal kassor upptagit kostnader i form av ränta å förskotterade medel ävensom å verksamheten belöpande andel i lokalhyra, lyse och telefon. Dylika kostnader torde emellertid förekomma i de flesta kassorna, varför de verkliga omkostnaderna som regel torde ha varit något högre än som framgår av tabellen.

För Övre Norrlands erkända centralsjukkassa anges i tabellen omkostnader, som äro genomsnittligt lägre per ansökan än det nu utgående vederlaget. I sitt yttrande framhåller denna kassa, att utrednings- och annat arbete för handhavandet av moderskapspenningverksamheten i stor omfattning utförts kostnadsfritt av barnmorskor inom verksamhetsområdet, vilka av kassan betraktas såsom ombud för emottagande av ansökningar om moderskapspenning. Utan nämnda biträde skulle sannolikt vederlaget icke heller för nämnda kassa ha varit tillräckligt.

I frågan huruvida vederlaget med hänsyn till penningvärdets försämring numera må anses tillräckligt understryka några av kassorna i sina yttranden, att så icke är fallet. Av vissa kassor angivas 1944 års omkostnader ha stigit utöver 1943 års nivå, varvid såsom bidragande orsaker anföras ökade löne- och portokostnader.

Av uttalanden från några kassor framgår, att kassorna sökt nedbringa sina omkostnader genom viss omorganisation av verksamheten, bl. a. genom anlåtande av lokalsjukkassorna. Vid granskningen av ansökningarna inom pensionsstyrelsen har även framgått, att vissa centralsjukkassor i större eller mindre utsträckning överlätit åt lokalsjukkassorna icke endast utrednings- och expeditionsgöromål i samband med ansökningarna utan även prövning- och avgörande av rätten till understödet. Ett sådant förfaringssätt medgives även i förordningen om moderskapspenning. Otvivelaktigt vinnas också vissa fördelar både för den sökande och kassorna genom en sådan anordning. Det synes dock vara av betydelse, att man i sådant avseende ej går allt för långt. Enligt erfarenheten torde det icke minst ur objektivitetens och enhetlighetens synpunkt vara till fördel, att centralsjukkassorna genom sin mera tränade personal åtminstone ha verksamheten under fortlöpande kontroll för att vid behov kunna ingripa vägläddande och rättande. Om lokalsjukkassorna helt handha verksamheten, måste eljest pensionsstyrelsen skärpa sin granskning.

Pensionsstyrelsen framhåller härefter, att den verkställda utredningen således givit vid handen, att det för närvarande utgående vederlaget under senare år icke varit tillräckligt för täckande av kassornas omkostnader för handläggningen av ansökningar om moderskapspenning. Med hänsyn härtill och då en strävan att nedbringa dessa kostnader, på sätt styrelsen framhållit, icke i alla avseenden kunde vara till fördel för moderskapspenningverksamheten, ansåge styrelsen en höjning av vederlaget vara motiverad. Höj-

ningen syntes lämpligen bära utgöra 50 öre, varigenom vederlaget komme att uppgå till två kronor 50 öre för varje behandlad ansökan.

I fråga om kostnaderna för den föreslagna höjningen anför styrelsen följande:

I sin skrivelse den 31 augusti 1944 angående anslag för budgetåret 1945/46 till moderskapspenning har pensionsstyrelsen beräknat antalet ansökningar om moderskapspenning, för vilka vederlag skulle utgå, till 32 380 år 1945 och 24 380 år 1946, inberäknat 400 årligen avslagna ansökningar. Antages antalet ansökningar komma att i stort sett fördela sig lika på årets månader och förutsättes tillika, att den ifrågasatta förhöjningen av vederlaget kommer att gälla från och med den 1 juli 1945, kunna statsverkets merutgifter på grund av förhöjningen beräknas till 8 095 kronor för sista halvåret 1945 och 12 190 kronor för år 1946. För budgetåret 1945/46 skulle på grund härav uppkomma en merutgift för statsverket av i runt tal 12 000 kronor.

Styrelsen framhåller slutligen, att det föreslagna högre vederlaget ej borde äga tillämpning beträffande ansökan om moderskapspenning, som gjorts före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna.

Yttrandena.

Statskontoret framhåller, att den verkställda utredningen knappast kunde sägas giva, vid handen, att nu utgående vederlag icke skulle vara tillräckligt.

Svenska sjukkasseförbundet förklarar sig vilja på det livligaste instämma i pensionsstyrelsens förslag.

Departementschefen.

Av den av pensionsstyrelsen verkställda utredningen framgår, att det till centralsjukkassorna utgående vederlaget för kassornas biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning för flertalet kassor under senare år icke varit tillräckligt för täckande av kassornas omkostnader för ifrågavarande verksamhet. Jag finner därför i likhet med pensionsstyrelsen skäligt, att en höjning nu vidtages av nämnda vederlag. Beträffande storleken av höjningen förordar jag, att denna i överensstämmelse med styrelsens förslag bestämmes till 50 öre. Vederlaget kommer härigenom att uppgå till två kronor 50 öre för varje behandlad ansökan. Det högre vederlaget torde lämpligen bära tillämpas från och med den 1 juli 1945. Kostnaderna för nu ifrågavarande vederlag bestridas från det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till moderskapspenning. Tillräckliga skäl att i anledning av den av mig nu förordade ökningen av vederlaget höja ifrågavarande anslag utöver det belopp, 2 300 000 kronor, som äskats i årets statsverksproposition, synas icke föreligga.

III. Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte — såvitt angår anslaget till bidrag till sjukkassor med

ändring av vad därutinnan föreslagits i årets statsverksproposition — föreslå riksdagen att

dels godkänna de ändrade grunder för medlemsbidrag till de erkända lokalsjukkassorna, som av mig förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1945;

dels till Bidrag till sjukkassor för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av kronor 33 100 000;

dels ock godkänna de ändrade grunder för vederlag till centralsjukkassa för biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning, som av mig förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1945.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hans Bergström.